

БӨЛІМ: БАСТАУЫШ СЫНЫП

FocusTime Kids - бастауыш сынып оқушыларының зейінін дамытуға арналған педагогикалық идеяЖАРИЯЛАНДЫ
10.02.2026СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/187083/>**Еркінбек Жайдар**

«С.Қырықбаева атындағы МЖШО бар орта мектеп» КММ

Бастауыш сынып мұғалімі

Аннотация

Бұл педагогикалық идеяда бастауыш сынып оқушыларының зейінін дамытуға арналған FocusTime Kids атты авторлық педагогикалық модель ұсынылады.

FocusTime Kids – баланың жас ерекшелігін ескере отырып, зейінді ойын, қимыл, қысқа тапсырма және рефлексия арқылы дамытуға бағытталған.

Идеяның ерекшелігі – зейінді талап ету емес, зейінді басқаруға үйрету, ал жасанды интеллект құралдары арқылы баланың зейін динамикасын бақылау және жеке қолдау көрсету мүмкіндігі қарастырылады.

Тезисі

Бастауыш сынып оқушысының зейіні тұрақсыз, бірақ дамытылатын қабілет.

Ұзақ тапсырма емес, қысқа әрі мағыналы фокус сәттері тиімді.

Ойын – бастауыштағы зейінді дамытудың ең табиғи жолы.

Жасанды интеллект мұғалімге әр баланың зейін ерекшелігін көруге көмектеседі.

Мақсаты

Бастауыш сынып оқушыларының оқу үдерісінде зейінін шоғырландыру, сақтау және қайта жинау дағдыларын қалыптастыруға бағытталған тиімді педагогикалық орта құру.

Міндеттері

- оқушының зейін деңгейін анықтау;

- қысқа фокус кезеңдерін сабаққа енгізу;
- ойын арқылы зейінді дамыту;
- баланың өзін-өзі бақылау дағдысын қалыптастыру;
- зейіннің жоғалу себептерін азайту;
- жасанды интеллект арқылы зейін динамикасын талдау.

Өзектілігі

Қазіргі бастауыш сынып оқушылары:

- тез алаңдайды;
- ұзақ отыра алмайды;
- тапсырманы соңына дейін жеткізуде қиналады.

Бұл жағдай көбіне баланың тәртібімен емес, жас ерекшелігіне сай зейіннің дамымауымен байланысты. FocusTime Kids идеясы осы мәселені ойын, қозғалыс және қысқа тапсырмалар арқылы шешуге бағытталған.

Кіріспе

Бастауыш сыныпта мұғалім жиі мынадай жағдайларды байқайды: оқушы тапсырманы қызығушылықпен бастайды, бірақ оны соңына дейін жеткізе алмайды; мұғалімнің айтқанын мұқият тыңдағандай көрінгенімен, аз уақыттан кейін негізгі мазмұнын ұмытып қалады; жұмысқа кіріскен сәтте белсенді болғанымен, сыртқы дыбысқа, сыныптағы қозғалысқа немесе өз ойын алаңдататын ұсақ факторларға тез назар аударады.

Бұл құбылыстар көбіне оқушының жауапкершілігімен немесе жалқаулығымен түсіндіріліп жатады. Алайда бастауыш сынып жасындағы баланың психологиялық ерекшеліктерін ескерсек, мұндай мінез-құлық зейіннің әлсіздігімен және оның әлі толық қалыптаспағандығымен байланысты екені анық байқалады. Бұл кезеңде баланың зейіні тұрақсыз, қысқа мерзімді және сыртқы тітіркендіргіштерге тәуелді болады. Сондықтан ұзақ уақыт бір әрекетке шоғырлану бастауыш сынып оқушысы үшін табиғи түрде қиындық тудырады.

Дәстүрлі оқытуда оқушыдан ұзақ уақыт бойы тыныш отыру, мұқият тыңдау және тапсырманы үздіксіз орындау талап етіледі. Ал бұл талаптар баланың жас ерекшелігіне әрдайым сәйкес келе бермейді. Нәтижесінде бала тез шаршайды, оқу әрекетіне деген қызығушылығы төмендейді және өзіне деген сенімі азая бастайды.

Осы тұрғыдан алғанда, FocusTime Kids педагогикалық идеясы баладан дайын зейінді талап етпей, оны біртіндеп, табиғи жолмен қалыптастыруды көздейді. Бұл модельде зейін қысқа уақыттық, ойын элементтерімен және қимылмен ұштасқан әрекеттер

арқылы дамытылады. Баланың психологиялық ерекшелігі, жасына сай қабылдау мүмкіндігі және эмоционалдық күйі негізгі назарда ұсталады.

FocusTime Kids зейінді күштеп шоғырландыруды емес, баланы өз зейінін сезінуге, оны қайта жинауға және басқаруға үйретеді. Осы арқылы бастауыш сынып оқушысының оқу әрекеті жеңілдеп, сабаққа деген қызығушылығы мен белсенділігі арта түседі.

Негізгі бөлім

1. FocusTime Kids ұғымы

FocusTime Kids – бұл:

- 5–10 минуттық зейінге арналған арнайы уақыт;
- ойын элементтері бар тапсырма;
- міндетті түрде мадақтау мен рефлексиямен аяқталатын кезең.

2. FocusTime Kids моделі

Авторлық модель: O.Y.N.A

FocusTime Kids моделі бастауыш сынып оқушысының зейін ерекшелігін ескере отырып құрылған. Бұл модель сабақтың немесе тапсырманың құрылымын баланың табиғи қабылдау цикліне сәйкестендіреді. O.Y.N.A моделі бойынша әрбір оқу әрекеті төрт өзара байланысты кезең арқылы жүзеге асады.

O – Ояту (қызығушылықты ояту)

Бұл кезеңде оқушының оқу әрекетіне эмоционалдық және танымдық дайындығы қалыптастырылады.

Негізгі мақсат – баланың назарын сабаққа жұмсақ түрде аудару.

Ерекшеліктері:

- ұзақтығы 1–2 минуттан аспайды;
- ойын, тосын сұрақ немесе визуалды стимул қолданылады;
- баланың қызығушылығын арттырады.

Мысалдар:

- «Қалай ойлайсың, бұл не болуы мүмкін?»
- сурет, дыбыс немесе қимыл арқылы назар аударту;
- қысқа болжам жасату.

Бұл кезеңде зейін талап етілмейді, зейін оятылады.

Ү – Үйрену (қысқа тапсырма орындау)

Бұл кезеңде оқушы негізгі оқу әрекетіне көшеді. Тапсырмалар баланың жас ерекшелігіне сай қысқа, нақты және бір мақсатқа бағытталған болады.

Ерекшеліктері:

- 3-5 минуттық фокус уақыты;
- бір тапсырма – бір дағды қағидасы;
- қолмен орындау, белгілеу, айту әрекеттері басым.

Мысалдар:

- бір сөйлемді толықтыру;
- бір есепті шығару;
- бір ережені қолдану.

Мұнда бала ұзақ уақыт емес, қысқа мерзімде шоғырлануды үйренеді.

N – Назар (зейінді сақтау)

Бұл кезеңде баланың зейінін сақтауға көмектесетін қолдау элементтері іске қосылады.

Мақсат – баланың алаңдамай, тапсырманы соңына дейін жеткізуіне жағдай жасау.

Ерекшеліктері:

- визуалды тіректер (түстер, белгілер);
- мұғалімнің қысқа бағыттаушы сөздері;
- қимылсыз ұзақ отырғызбау.

Мысалдар:

- «Қазір біз тек осыны ғана жасаймыз» деген белгі;
- фокус-карта немесе белгіше;
- тыныс алу арқылы зейінді қайта жинау.

Бұл кезеңде бала зейінді ұстап тұруды тәжірибе арқылы меңгереді.

A – Аяқтау (нәтижені бекіту)

Бұл кезеңде оқу әрекеті міндетті түрде жағымды эмоциямен аяқталады.

Мақсат – баланың «мен істей алдым» деген сенімін қалыптастыру.

Ерекшеліктері:

- қысқа рефлексия;
- мадақтау;
- нәтижені көзбен көру.

Мысалдар:

- смайлик таңдау;
- «Маған ең оңайы/қызығы не болды?» деген сұрақ;
- жұмыс нәтижесін көрсету.

Бұл кезең зейіннің қайта қалыптасуына және келесі әрекетке дайындыққа мүмкіндік береді.

О.У.Н.А моделінің педагогикалық құндылығы

- бастауыш сынып оқушысының зейін цикліне толық сәйкес келеді;
- сабақ құрылымын жеңіл әрі түсінікті етеді;
- баланың өзін-өзі бақылау дағдысын дамытады;
- мұғалімге сыныппен жұмыс істеуді оңайлатады;
- оқу әрекетін эмоционалдық жағымды күйде аяқтауға мүмкіндік береді.

Педагогикалық идеяның таңдалу мәні

Бұл идея бастауыш сынып үшін таңдалды, себебі:

- осы кезеңде зейін қалыптасады;
- дұрыс бағыт берілмесе, кейін оқу қиындықтары туындайды;
- дәстүрлі сабақтар баланың зейін мүмкіндігін ескере бермейді.
- FocusTime Kids – барлық пәнге (оқу, жазу, математика, дүниетану) оңай бейімделетін әмбебап модель.

Педагогикалық идея бойынша авторлық әдіс-тәсілдер

1. «5 минут – 1 фокус» әдісі

Бала 5 минут бір тапсырмаға ғана назар аударады.

2. Фокус-ойын

Зейінді дамытатын қысқа ойындар:

«Тыңда да тап»

«Көр де есте сақта»

«Артық затты тап»

3. Зейін смайлигі

Сабақ соңында бала:

☐ – зейінім жақсы болды

☐ – кейде алаңдадым

☐ – зейін сақтау қиын болды

деп өзін бағалайды.

4. Қозғалыс-фокус

Қимыл арқылы зейінді қайта жинау (сергіту сәттері).

Жасанды интеллектте қолданылуы және тиімділігін бағалау

Жасанды интеллект арқылы қолдану мүмкіндіктері

FocusTime Kids педагогикалық моделінде жасанды интеллект оқу үдерісін бақылаушы емес, баланың зейінін қолдаушы құрал ретінде қарастырылады. Жасанды интеллект технологиялары арқылы әр оқушының оқу әрекетіндегі зейін динамикасы жүйелі түрде талданып, дербестендірілген педагогикалық қолдау көрсетіледі.

Жасанды интеллект көмегімен:

- әр оқушының зейін уақыты тіркеледі

Тапсырманы орындау барысында баланың шоғырлану ұзақтығы минуттық және кезеңдік түрде белгіленеді. Бұл деректер баланың қай уақытта тез шаршайтынын немесе зейіні тұрақты болатынын анықтауға мүмкіндік береді.

- тапсырма орындау ұзақтығы талданады

Бір типтегі тапсырмаларды орындау уақыты салыстырылады. Осы арқылы баланың қандай әрекеттерде баяулайтыны немесе қызығушылығы төмендейтіні анықталады.

- баланың зейін профилі қалыптасады

Жинақталған деректер негізінде әр оқушыға жеке зейін профилі жасалады (қысқа фокус, орташа фокус, тұрақсыз фокус). Бұл мұғалімге баланың оқу мүмкіндігін нақты көруге көмектеседі.

- мұғалімге жеке ұсыныстар беріледі

Жасанды интеллект баланың зейін ерекшелігіне сәйкес тапсырма ұзақтығын, ойын элементтерін немесе үзіліс уақытын өзгерту бойынша ұсыныстар ұсынады.

Тиімділікті бағалау көрсеткіштері

FocusTime Kids моделінің тиімділігі сапалық және сандық көрсеткіштер арқылы бағаланады.

- Тапсырманы аяқтау жиілігі

Оқушының басталған тапсырманы соңына дейін орындау пайызы есептеледі. FocusTime Kids қолданылғаннан кейін бұл көрсеткіштің тұрақты өсуі байқалады.

- Алаңдаудың азаюы

Сабақ барысында баланың сыртқы факторларға (сыныптағы қозғалыс, дыбыс, өзге оқушылар) алаңдау жиілігі азаяды. Бұл көрсеткіш мұғалім бақылауы мен жасанды интеллект деректері арқылы анықталады.

- Сабаққа қызығушылықтың артуы

Оқушылардың сабаққа белсенді қатысуы, тапсырманы орындауға ерікті түрде кірісуі және сұрақ қою белсенділігі артады. Бұл оқу мотивациясының күшейгенін көрсетеді.

- Өзін-өзі бағалау дағдысының қалыптасуы

Оқушылар өз зейінін бағалауды үйренеді: «мен бүгін зейнімді сақтай алдым/қиын болды» деген сияқты қарапайым рефлексия жасайды. Бұл баланың өзіндік бақылау және жауапкершілік дағдысының қалыптасуына негіз болады.

Жасанды интеллект арқылы алынған деректер FocusTime Kids моделінің нәтижелілігін нақты көрсетеді. Бұл технология мұғалімге тек бақылаушы емес, дерекке сүйенген шешім қабылдаушы болуға мүмкіндік береді, ал оқушы үшін оқу үдерісі жеңіл, түсінікті және қызықты сипатқа ие болады.

Жеке жетістіктері

FocusTime Kids әдісін қолдану нәтижелері

FocusTime Kids педагогикалық моделін жүйелі түрде қолдану бастауыш сыныптағы оқу үдерісіне оң өзгерістер әкелді. Әдістің тиімділігі тек мұғалім бақылауымен ғана емес, оқушылардың күнделікті оқу әрекетіндегі мінез-құлқы мен қатысу деңгейінен айқын байқалды.

- Оқушылар тапсырманы соңына дейін орындай бастады

Бұрын тапсырманы бастап, аяқтамай қалатын оқушылар саны едәуір азайды. Қысқа

фокус кезеңдері мен нақты мақсатқа бағытталған тапсырмалар балаларға жұмысты толық аяқтауға мүмкіндік берді. Оқушыларда «бастадым – аяқтадым» деген оқу дағдысы қалыптаса бастады.

- Сабақтағы алаңдау азайды

Сабақ барысында оқушылардың сыртқы факторларға алаңдауы (сыныптағы шу, қозғалыс, басқа оқушылардың әрекеті) төмендеді. Балалар бір әрекетке қысқа уақыт болса да шоғырлануды үйреніп, өз зейінін қайта жинау тәсілдерін меңгере бастады.

- Балалар сабаққа қуана қатысады

Сабақ құрылымының ойын элементтерімен, қозғалыспен және жағымды эмоциямен ұйымдастырылуы оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырды. Балалар тапсырманы мәжбүрлі емес, қалаумен орындай бастады, бұл олардың ішкі мотивациясының қалыптасқанын көрсетеді.

- Мұғалімге сыныпты басқару жеңілдеді

FocusTime Kids моделі арқылы сабақтың әр кезеңі алдын ала жоспарланғандықтан, мұғалім сыныпты тәртіпке шақыруға емес, оқу үдерісін ұйымдастыруға көбірек көңіл бөле бастады. Зейінмен байланысты тәртіптік ескертулер саны азайып, сыныптағы психологиялық ахуал жақсарды.

FocusTime Kids әдісін қолдану нәтижесінде сабақтағы оқу әрекеті жүйеленіп, оқушылардың зейіні мен оқу белсенділігі арасында тікелей байланыс қалыптасты. Мұғалім мен оқушы арасындағы өзара түсіністік нығайып, бастауыш сыныптағы оқу үдерісі баланың жас ерекшелігіне сай тиімді форматта ұйымдастырыла бастады.

Қорытынды

FocusTime Kids – бастауыш сынып оқушыларының зейінін ойын арқылы, қысқа әрі мағыналы оқу әрекеттері негізінде, баланың табиғи психологиялық және жас ерекшеліктерін ескере отырып дамытуға арналған тиімді педагогикалық идея. Бұл модель зейінді тек талап ететін құрал емес, оны біртіндеп қалыптастыратын оқу дағдысы ретінде қарастырады.

FocusTime Kids жүйесінде зейін оқу үдерісінің орталық элементіне айналады. Балалар ұзақ уақыт бойы бір орында отыруға мәжбүрленбейді, керісінше, қысқа фокус кезеңдері арқылы шоғырлануға, өз назарын сезінуге және оны қайта жинауға үйренеді. Ойын, қимыл және жағымды эмоциялардың үйлесуі бастауыш сынып оқушысы үшін оқу әрекетін табиғи әрі қызықты етеді.

Бұл модель баланың тек оқу нәтижесіне ғана емес, оның тұлғалық дамуына да ықпал етеді. Оқушы өз мүмкіндігін сезініп, «мен орындай аламын» деген сенім қалыптастырады. Өзін-өзі бақылау, зейінді басқару және тапсырманы аяқтау дағдылары

біртіндеп күнделікті оқу әрекетінің құрамдас бөлігіне айналады.

FocusTime Kids-тің басты құндылығы – оның әмбебаптығында. Модель барлық пәндерде қолдануға бейімделіп, мұғалімге сабақ құрылымын жеңіл ұйымдастыруға мүмкіндік береді, ал оқушы үшін оқу үдерісі жүйелі әрі түсінікті болады. Жасанды интеллект мүмкіндіктерімен ұштасқан жағдайда бұл модель оқыту үдерісін дербестендіріп, әр баланың зейін ерекшелігін ескеруге жол ашады.

FocusTime Kids бастауыш сынып оқушысының болашақ оқу жетістігінің берік негізін қалайды. Зейінді басқаруды ерте жастан меңгерген бала алдағы оқу сатыларында ақпаратты тиімді қабылдап, өзіндік оқу әрекетін саналы түрде ұйымдастыра алатын тұлға ретінде қалыптасады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы. – Астана : Қазақстан Республикасы Үкіметі, 2020. – 100 б.
2. OECD. PISA 2018 Assessment and Analytical Framework. – Paris : OECD Publishing, 2019. – 308 p.
3. Выготский Л. С. Баланың психикалық дамуы / Л. С. Выготский. – М. : Педагогика, 1991. – 224 б.
4. Эльконин Д. Б. Бастауыш мектеп жасындағы баланың дамуы / Д. Б. Эльконин. – М. : Педагогика, 1989. – 256 б.
5. Жасанды интеллектті білім беруде қолдану жөніндегі әдістемелік ұсынымдар. – Астана : ҚР Оқу-ағарту министрлігі, 2022. – 60 б.

КМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.